

Impressie van het veldsymposium

‘Schoonwatervallei: op weg naar een klimaatbestendige polder’

Het klimaat verandert, iedereen weet het! Dat heeft gevolgen voor wonen, werken en recreëren. Op een zomerse dag in juni 2014 vormt een veldsymposium over de Groot-Limmerpolder de afsluiting van een gebiedsproces. Bijna dertig agrariërs, natuurbeschermers, medewerkers van gemeenten en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, drinkwaterbedrijf PWN en de provincie Noord-Holland ontmoeten elkaar. Een aantal agrariërs kon helaas niet aanwezig zijn: het hooi moest naar binnen, heftige regen hing in de lucht.

“Het is belangrijk om opgaven voor de toekomst in een gebied samen te doen!” zo start Rob Veenman de middag. De hoogheemraad integraal waterbeheer van Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK): “Dit traject is een paar jaar geleden samen met Landschap Noord-Holland als klimaatbuffer ingezet. Er zijn waterbergingen aangelegd tegen wateroverlast. Maar er dreigt ook watertekort. We werken aan een robuust watersysteem dat rekening houdt met bodemdaling en zeespiegelstijging door klimaatverandering”.

De heer Veenman benadrukt dat ook bestuurlijk draagvlak belangrijk is. Partijen werken aan een intentieverklaring: die bepaalt de uiteindelijke uitwerking van de gevonden oplossingsrichtingen. Daarna willen we projecten realiseren om de Groot-Limmerpolder toekomst- en klimaatbestendig te maken. “Samenbundeling van diverse partijen: in dat stadium zitten we!” aldus de heer Veenman. “De denkrichtingen zijn bepaald, nu gaan we eerst het gebied bekijken met mooi weer”.

Inspiratie uit de polder

Ten noorden en oosten van Castricum ligt de Groot-Limmerpolder. Veel aspecten van toekomstig waterbeheer komen hier samen: landelijk en stedelijk gebied, agrarische bedrijven en natuurgebieden, duinen en veenweide. Het project ‘Schoonwatervallei, op weg naar een klimaatbestendige polder’ is een inspirerend voorbeeld voor andere gebiedsprocessen.

Dit project is een van de pilots in de [Deltavisie van HHNK](#) om te kijken wat er mogelijk is. Haalbare, gedragen oplossingen voor een gebied bedenken kun je alleen samen met gebiedspartners. Een drietal watertafels bleken een ideale werkvorm om gebiedskennis samen te brengen en aan vertrouwen te bouwen. De behaalde resultaten van het gebiedsproces zijn vastgelegd in een [Inspiratieboek](#) en een [kennisdocument](#).

Doel van het veldsymposium is laten zien wat de resultaten zijn van het gebiedsproces. Het watersysteem van de toekomst staat daarbij centraal.

Rondje polder op de fiets: kansrijke oplossingsrichtingen op locatie

Deelnemers krijgen al fietsend een gevarieerd beeld van de resultaten uit een recent verleden (project Schoonwatervallei, fase 1) en uitleg over mogelijke oplossingsrichtingen om de polder klimaatbestendig te maken. Op vijf markante plekken geven veldsprekers uitleg. Plekken waar cultuur(historie), landschappelijke waarde, recreatie en waterberging elkaar kunnen versterken. Een impressie van de vijf excursieplekken met uitleg van gebiedskenners:

Slim benutten kwaliteit duinwater voor natuur en landbouw, Onn Steendam | LNH en Michiel Mooij | LTO.

Direct achter het Ruitershuys ligt een watersysteem met scheiding tussen duin- en inlaatwater. Het beschikbare duinwater wordt zo goed en lang mogelijk benut. De inzet is op botanische waarden. Een nutriëntenarme bodem is gunstig voor de natuur.

Vanuit de veeteelt bezien zijn er enkele kanttekeningen:

- Nutriëntenarm kwelwater is moeilijk in te passen, ook in droge perioden. Vanwege ijzer in kwelwater komt veel groei van paardestaart voor, en dat is giftig voor het vee.
- Nutriëntenarmer maken van de bodem is nadelig voor de grasproductie (verarmen bodemsysteem).

Optimaliseren waterhuishouding langs Schulpvaart, Elbert Schrama | HHNK

Deze waterberging voorkomt wateroverlast bij piekbuien in lager gebied en Castricum. Het watersysteem optimaliseren en robuust maken is het doel: zuiniger omgaan met water.

Cultuurhistorie Schulpvaart, Lia Vriend | Stichting tot Behoud van Natuurlijke en Cultuurhistorische waarden en Piet Apeldoorn | LTO

Lia: De Schulpvaart vertelt het verhaal van veranderende landschappen onder invloed van veranderende waterhuishouding en ligt centraal in het aan- en afvoersysteem van de Groot Limmerpolder. Benut het microreliëf van het Oer-IJ landschap en accentueer de waterlopen in het landschap.

Piet: Wat is een polder zonder koeien nog waard? Al eeuwen lang hebben boeren en koeien de landschappelijke waarden in harmonie met de omgeving beheerd. Het splitsen en scheiden van functies is niet de oplossing. De veehouderij kan zorgen voor de flora en fauna waarden in combinatie met een duurzame bedrijfsvoering.

Behoud van infiltratie en grondwater voorraad bij nieuwbouw Zandzoom, Mark Min | gem. Castricum

De nieuwbouw ligt hoog op de Limmer strandwal. Hier willen we meer water vasthouden door regenwater te infiltreren in de bodem. Gemeente Castricum heeft ook beekjes en wadi's aangelegd. Dilemma: op lager gelegen delen kwelt water op en dat kan leiden tot grondwateroverlast op de flanken.

Peil gestuurde drainage en berekening op maat aan de Duinweg, Jan Apeldoorn | LTO-Noord.

Drainage 35 jaar geleden aangelegd voor bollenteelt om water in te laten en langer vast te houden. Positief voor bedrijfsvoering: in voorjaar eerder ontwaterd, in zomer mogelijk om water uit sloten in drainagebuizen langer vast te houden. Ook weersafhankelijke berekening

Wat hebben we gedaan: presentatie van oplossingsrichtingen (fase 2 Schoonwatervallei)

In de stal van het Ruitershuys hervatten we de reis door de tijd. Jouke Velstra van Acacia Water geeft aan dat de dialoog aan de watertafels is opgestart op basis van de inhoud. Daar zijn verrassende inzichten uit gekomen, bijvoorbeeld dat er veel water naar Castricum gaat.

Het gebied verandert altijd, dat bewijst het Oer-IJ. De uitdaging nu is om adequaat 'door te veranderen'. Want gletsjers verdwijnen, ook die van de Rijn. De Rijn is de belangrijkste basis voor de wateraanvoer van het IJsselmeer. De helft van Nederland is daar afhankelijk van. In 2003 was er geen druppel water meer beschikbaar uit het IJsselmeer voor andere gebieden. Bij een grotere watervraag heb je dan niet voldoende aanbod meer.

De verwachting is dat droge jaren -zoals in 2003- vaker gaan voorkomen. Volgens berekeningen van het KNMI: één keer in de twee jaar krijgt Nederland een droog jaar. Door toenemende verdamping in de zomer zakt de grondwaterstand in de polder verder uit. Daardoor neemt de watervraag toe.

Het Deltaprogramma is klaar. Het Rijk, de waterschappen en gebruikers dragen bij aan oplossingen. Nu is de regio aan zet om plannen te maken, met het Deltaprogramma in de achterzak. Voor dit gebied is de Deltavisie van HHNK het uitgangspunt.

In het gebiedsproces voor de Groot-Limmerpolder vinden we gebiedskennis en kennis over de waterbehoefte belangrijk. In deze polder is veel variatie: er zijn gebieden met watertekorten, maar ook met overschotten. Daar ligt een kans. De vraag is of je er wat mee kunt doen en zo ja, hoe dan.

We onderscheiden acht kansrijke oplossingsrichtingen.

No.	Oplossingsrichting	Trias Aquatica
1	Benutten opslagcapaciteit duinen en strandwallen	Nieuwe zoetwaterbronnen
2	Vasthouden van water in de bodem	Nieuwe zoetwaterbronnen
3	Peilgestuurde drainage	Nieuwe zoetwaterbronnen
4	Flexibel peilbeheer	Zuinig met zoet water
5	Sloten verbreden	Nieuwe zoetwaterbronnen
6	Ondergrondse infiltratie / subirrigatie	Nieuwe zoetwaterbronnen
7	Optimaliseren waterinlaat	Zuinig met zoet water
8	Ruimtelijke inrichting 'functie volgt peil'	Zuinig met zoet water

De deelnemers en gebiedspartners worden geïnformeerd over de kansrijke oplossingsrichtingen

Tijdens de drie watertafels is er een platform gecreëerd voor dialoog tussen partijen. Het blijkt dat er winst te halen is in zowel het stedelijk gebied, het agrarisch gebied als in de natuurgebieden. Het is NU de kunst om van oplossingsrichtingen naar (voorloper)projecten toe te werken.

En hoe nu verder?

In de discussie die volgt aan de sta(l)tafel geeft Ernst Briët, directeur van Landschap Noord-Holland, aan dat het belangrijk is om goed met elkaar in gesprek te blijven. Dan blijkt dat belangen dicht bij elkaar liggen. Ook moet je elkaar wat gunnen. Een open dialoog naar de toekomst met de partners is belangrijk.

Piet Apeldoorn van LTO-Noord vindt naast dialoog ook draagvlak zeer belangrijk. We staan nog aan het begin van het verhaal. Piet benoemt de terughoudendheid in de agrarische sector over een positieve bijdrage van peil gestuurde drainage en het werkelijk kunnen terugdringen van de waterinlaat. Dat heeft tijd nodig die je niet kunt afdwingen. Nu is er nog gebrek aan vertrouwen. Dat heeft te maken met de geschiedenis van het gebied. Met elkaar in discussie gaan hoe we gezamenlijk het gebied gaan behouden voor de landbouw en de natuur. Dat is een gezamenlijke opgave van partijen in het gebied.

Rob Veenman benadrukt dat het hoogheemraadschap geen voorkeur heeft voor de landbouw of de natuur. Het schap faciliteert *alle* gebiedsfuncties, zonder voorkeur. De rol van het waterschap is een neutrale overheid die ervoor zorgt dat het watersysteem zo goed mogelijk is voor *alle* partijen. Dus het zoeken naar de win-win is voor het hoogheemraadschap de kunst. Het waterschap is daar bedreven in, en doet dat tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De sfeer en bereidheid om samen oplossingen te zoeken aan de watertafels heeft volgens Rob zeer goed gefunctioneerd.

Discussie aan de sta(l)tafel met Jack Jansen (ORG-ID), Ernest Briët (LNH), Piet Apeldoorn (agrariër) en Rob Veenman (HHNK)

Volgens Ernest Briët is het nodig dat bestuurders van de gemeente Castricum, LTO, PWN en het hoogheemraadschap een toekomstperspectief voor het gebied opstellen. Dat beeld op de toekomst is belangrijk om de drempel over te komen.

Ernest zou graag in beelden willen praten: waar zijn partijen in een gebied het over eens, wat is hun droom voor het gebied? Dat vraagt wel de bereidheid om met een dialoog mee te gaan. Daarna kunnen deze partijen concreet stappen gaan zetten, door met open vizier aan de slag te gaan.

Piet Apeldoorn geeft aan dat bij agrariërs het gevoel leeft dat er een verborgen agenda is: gaat het in feite hier niet om een tweede kust-tot-kust project?

Rob benadrukt dat er van een verborgen agenda geen sprake is! Doel van het hoogheemraadschap is het watersysteem te verbeteren op een toekomstbestendige wijze. Het hoogheemraadschap streeft

naar een win-win voor de gezamenlijke partijen. Dan moet er wel een basis van vertrouwen zijn. Daarom ook de bijeenkomst met de agrariërs voorafgaand aan het symposium.

Ernest stelt voor om met LTO-bestuurders en natuurbeheerders samen het gebied in te gaan. Een dialoog te organiseren om met elkaar in gesprek te blijven. Ernest sluit af met de uitnodiging ook te willen praten over onderwerpen die knagen aan het vertrouwen. Het is jammer dat het nu gaat over zaken uit het verleden: daarover moeten we snel praten. Om met de woorden van Piet te spreken: 'het is ons aller water!'.

Vanuit de zaal geeft de gemeente Castricum aan dat er veel bedreigingen voor de landbouw zijn. Allerlei partijen hebben grond en ruimte nodig (bijvoorbeeld: rangeergebied voor ProRail, een pretpark). LTO zou met de achterban een nieuw agrarisch ruimtelijk plan kunnen maken: wat wil je met het gebied?

Rob benadrukt dat het hoogheemraadschap een belangrijke sturende rol gespeeld heeft in dit project. Het waterschap trekt er hard aan. Het doel is ook om op een later moment gezamenlijk een intentieverklaring te ondertekenen. Een belangrijke partij daarbij is ook de provincie.

Water verbindt partijen

Rob Veenman rijkt het eerste exemplaar van het inspiratieboek uit. Hij geeft aan dat er hard gewerkt is aan dit boek en aan het kennisdocument. Inspiratie om te komen tot voorbeeld projecten voor het vervolg: dat biedt het boek. En er komt een intentieovereenkomst met bestuurders van de gebiedspartners. In de tweede fase van de Schoonwatervallei zijn we begonnen met een open dialoog. Er liggen kansen, ideeën en oplossingen. Dat moet ertoe leiden dat we op dezelfde manier de dialoog openhouden en samenwerken aan een toekomstbestendig watersysteem.

De uitreiking van het inspiratieboek door Rob Veenman